

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Досвід економічного розвитку підтверджує, що еволюційний процес в економіці здійснюється саме за допомогою інновацій. Вони сприяють модернізації та структурній перебудові. Розв'язання основних проблем економічного розвитку в Україні в цілому і забезпечення інноваційної діяльності зокрема – неможливе без ефективно діючого державного регулювання інноваційної діяльності.

Питання виявлення ролі державного регулювання у забезпеченні інноваційної діяльності є актуальним для України і знайшло відображення в багатьох наукових працях. Так, розгляду цієї проблеми присвятили свої праці наступні українські учені: Л.Антонюк, А.Поручник, В.Савчук, Н.Чухрай, Р.Патора, Ю.Бажал, О.Лапко, А.Пересада, Н.Краснокутська, А.Осика та ряд інших.

Необхідність державного регулювання інноваційних процесів викликана, насамперед, їхнім зростаючим значенням для економіки й суспільства в цілому. Сьогодні економічний ріст базується на сполученні екстенсивних і інтенсивних факторів. У сучасних умовах можливості збільшення випуску продукції й послуг за рахунок більшої зайнятості населення й залучення в економічний обіг нових природних ресурсів стають усе більш обмеженими. Вирішальне значення для економічної динаміки здобувають інтенсивні фактори. У свою чергу, підвищення кваліфікації кадрів і продуктивності праці, удосконалення характеристик матеріалів і обладнання, їхня віддача обумовлюються досягненнями науки й техніки, їхнім емпіричним поліпшенням і рівнем їхнього використання в господарстві, тобто поширенням нововведень.

Розглядаючи функції держави в регулюванні економіки, доцільно виділити важливий аспект його діяльності – функціонування державної власності, що, у свою чергу, є основою реалізації функцій держави. У системі державного регулювання економіки її державний сектор займає особливе місце. З одного боку, він виступає як об'єкт державного регулювання в країні, де держава є повноважним власником і підприємцем, а з іншого боку – забезпечує реалізацію ряду рішень і заходів Уряду, що стосується комерційного сектора або зачіпає інтереси нації й економіки в цілому.

Варто також урахувати, що державний сектор економіки більш дієво реагує на залучення до економічного розвитку її інноваційного сектора, що поки знаходиться переважно в державній власності. Реалії свідчать, що вплив інноваційних процесів позначається не тільки на виробництві, але й практично на всіх аспектах громадського життя. Удосконалюється структура споживання як матеріальних благ, так і послуг. Розвивається політична культура. Динамічно змінюються правові, етичні й естетичні норми. Інноваційні процеси здобувають загальнодержавне значення в силу тотожності здатності нації до прогресу і її здатності продукувати і впроваджувати нововведення.

Всі методи державного регулювання, незважаючи на їхню певну розмаїтість, як показує аналіз світового економічного досвіду, можна розбити на наступні групи:

- 1) адміністративні (і правові);
- 2) прямі;
- 3) непрямі методи економічного регулювання.

До адміністративних методів регулювання відносяться різноманітні «заходи» контролю за прибутками, цінами, обліковим відсотком, квотування, ліцензування й ін. Ці заходи належать до адміністративних тому, що вони не ґрунтуються на економічних інтересах і їхніх стимулах, що реалізують, а спираються на «чинність» наказу. Державне правове регулювання здійснюється на основі господарського законодавства через систему встановлених ним норм і правил.

До прямого економічного регулювання належать різноманітні форми безповоротного цільового фінансування територій, підприємств, галузей – це субвенції або прямі субсидії, які включають різного роду дотації, допомоги, доплати зі спеціальних бюджетних і позабюджетних фондів різних рівнів (загальнонаціональних, регіональних, місцевих). Сюди ж відносяться пільгові кредити.

До «непрямих форм» економічного регулювання належить проведена державою політика в сфері кредитно-фінансових, валютних, зовнішньоекономічних (у тому числі митних) відносин, податкових систем, майна що амортизується й ін.

Таким чином, держава, використовуючи економічні інтереси й стимули, впливає на економічну поведінку суб'єктів господарювання, що виступають в якості як виробників, так і споживачів.

Головною метою державної інноваційної політики в Україні визначено створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсоощадних технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

Регулюючу роль держави в сфері інновацій сьогодні можна звести до комплексу заходів по стимулюванню інноваційної діяльності й впровадженню у виробництво наукомістких технологій, звернувши особливу увагу на:

- ✓ формування пріоритетів науково-технічної й інноваційної діяльності й забезпечення концентрації державних ресурсів на їхню реалізацію;
- ✓ розвиток інноваційної інфраструктури, що забезпечує підтримку інноваційної діяльності на всіх її стадіях – від виконання науково-технічних розробок до реалізації високотехнологічної продукції й послуг;
- ✓ оптимізацію державного науково-технічного комплексу, удосконалювання правовідносин між суб'єктами науково-технічної діяльності;
- ✓ удосконалювання системи фінансової підтримки інноваційної діяльності з використанням фондів, банків і інших інститутів, що здійснюють венчурне інвестування, роботу із цінними паперами й страхування;
- ✓ механізми формування ринків споживання науково-технічної продукції з використанням системи державних закупівель, інвестиційних програм і фінансових планів суб'єктів природних монополій і акціонерних товариств за участю держави;
- ✓ консолідацію цільових науково-технічних програм з метою розвитку критичних технологій і їхнього впровадження у виробництво;
- ✓ формування законодавства, що стимулює розвиток інноваційної діяльності й впровадження у виробництво наукомістких технологій.

Отже, інноваційну політику розглядають як стратегію або набір стратегій реалізації інноваційних пріоритетів у рамках національних інноваційних систем. Для реалізації державної політики щодо поліпшення соціально-економічного стану в країні на основі інноваційної моделі розвитку економіки потрібно широко застосовувати довготермінові механізми та інструменти державної політики, які б стимулювали підвищення інноваційної активності економіки. Стратегія втілення цієї політики має здійснюватися на системній і послідовній основі. Всі учасники інноваційного процесу мають бути зацікавлені у поєднанні їхніх інтересів і зусиль у створенні і застосуванні нових знань і технологій з метою виходу на внутрішній і зовнішні ринки з високотехнологічною продукцією. У реалізації зазначеної взаємодії і створенні таким чином економіки, заснованої на знаннях, роль державної влади є стрижневою.